

Keinosuando

"Nybygget grundades 1694 av Hindrick Eriksson, lapp från Lovikka. Nybygget är föregångare till Nilivaara, som ligger en bit från Ängesån. Från Keinosuando koloniserades, som tidigare nämnts, Moskojärvi men också Auvakko i och med att Mickel Hindersson blir förste nybyggare där, även han son till Hindrick Eriksson. 1756 kom Per Persson till Keinosuando, många Nilivaarabor räknar Per Persson som sin stamfader. Kateketen Olof Hapo bodde i Keinosuando 1839-66."

Källa: Ur boken Gällivare tätort och landsbygd av Gösta Forsström och Bo Strand Norrbottens museum.

Torsten Lehtipalo har sammanställt nedanstående text. Jag hittade texten på Internet för några år sedan, men när jag söker efter den idag (jan-2015) kan jag inte hitta den igen. Jag har den sparad i en PDF-fil, vilken var det original jag hittade då för något år sedan...

De flesta nybyggena under 1600-talet anlades av österifrån komna invandrare; från Österbotten i Finland, vilka inte verkar ha avskräckts av de långa och de öde karga områdena. De nybyggen som uppfördes kallades för Kronotorp och efter att de började att skatta; för Kronohemman. Sen skattefrihetstiden utgått skulle mantalssättning och därmed skatteläggning ske. Grunden för beskattningen var det antal kreatur som nybygget kunde föda.

Varje nybygge hade en uppsättning nötkreatur, 8-10 kor var vanligt, ibland en häst och får. Och "gårdsrenar" som de skötte själva som var nödvändiga för transporter vintertid. Foderinsamlingen till boskapen tog en stor del av sommaren i anspråk. Små myrslätter, sjöstränder och ängar vid vattendrag utnyttjades och låg spridda över stora områden. När väl skörden bärgad gällde det hålla renarna på håll! Många tvister har förekommit mellan lapparna och nybyggare om intrång. Näst efter boskapsskötseln var fisket de viktigaste på 1600-1700 talet. Fisk åts dagligen och var en basföda som var lätt att förvara som torkat. Nybyggena anlades i anslutning till fiskevatten; Moskojärvi, Soutujärvi, Vettasjärvi, Ullatti och Keinosuando. I "Beskrivning över Torneå Lappmarcker" står det följande om fisket: "Utj Älfwarne i denne Lappmarck och Träsken, hafwa nybyggarne tillfälle at fånga Börting, sijk, Harr, giäddor, abborrar, mört och Lakar och i någre Träsk Braxen; men under fiället skola i somble träsk fås Foreller eller Stenbit" Jakten börjar få mindre betydelse. Man hade sina fångstmarker med fällor och snaror men andra näringar tränger på, och dessutom är vildrenen nästan utrotad. Om jakten står det i samma bok så här:

"I denna Lappmarck fälles sällan Biörnar mindre wargar, något mera af röda Räfwar, sällan någon swart räf, helt litet af Hermeliner och Gråwerck, uttrar någorlunda wackra men til ingen myckenhet. Renar tama finnes til större myckenhet utj Tingewara By och mindre utj Siggewara, de vilde finnes och; men warda nog efterjagad och ödde"

På 1700-talet börjar kornodlingen på allvar. Små åkerlappar här och var, som vändes med spade. Man brände också vissa utvalda områden och sådde kornet direkt på askan. Kornbrödet och gröten fick en allt större betydelse som omväxling i kosten. Men det är ännu hundra år kvar innan kornet får sällskap på åkern av potatisen.

Den äldsta säkra funna uppgiften om bebyggelse i Keinosuando är mantalslängden för år 1684. Nybyggaren var Per Persson. Varifrån han kom är obekant. Enligt mantalskommisarien och borgmästaren i Torneå, hade han i Keinosuando 1 tunna utsäde, 5-6 kor, tiotalet får och några renar.

Familjen sålde sitt hemman i Soutujärvi, där de hade bott i 28 år. På 1680-talet, fanns en nybyggare i Ullatti. Det var en finne vid namn Michel Grelsson Ullath. Michel hade 4 söner och en dotter. Hustrun är obekant. I Järäma hette nybyggaren Grels Mattsson, finne bördig från Pyhäjoki i mellersta Finland. Grels hade 3 söner, Johan, Jacob och Anders. En svensk, Olof Michelsson Törnqvist och en finne vid namn Olof Larsson ägde tillsammans ett hemman i Soutujärvi. Och i Moskojärvi huserar lapparna Jöns Nilsson och Joen Eriksson, men det är inte fråga om nybygge utan en lapps bosättning s.k. Lapps katteland. Detta var Per Perssons närmaste grannar, år 1684, då han med korna och fåren ska förflytta sig genom den eländiga terrängen, bort till Keinosuando. Bort från Soutujärvi för att bli nybyggare i Keinosuando.

Vistelsen i Keinosuando blev inte längre än ett par år, de lämnar stället och har ej kunnat spåras. Keinosuando kom att bli öde i närmare tio år. Förmodligen fanns den enkla bostaden och fähuset kvar efter Per Persson.

Nybyggarna

År 1694 får Keinosuando en ny bosättare. Hindrik Eriksson Lodwijk. Med hustru och ett barn, Carl f.1693, slår han sig ner. Hindrik kommer från Lautakoski där hans far var nybyggare. Hindrik och hustrun Margareta Michelsdotter hade funnit Keinosuando som en lämplig plats och i Jukkasjärvi dombok står det följande:

"Hindrik Eriksson ifrån Lådwijk, begiärrar Rättens tillståndh, att i förmågo af Kongl. Maytz. Allernådigaste Placat, af d. 27 Sep.1673, få Upptaga sigh booställe på Keino Suwandh, dersest Per Persson tillförende hafwer bodt i 2ne Åhr, och det sådan afståt och lembnat uthi Ödes måhl; Alltså blifwer honom Hindrik Eriksson bewilliat sigh där Att Nedsättia, till hns. Grefl. Excellez. hr Landzhöfdingens vidare Confirmation och Godtfinnande."

Hindrik Eriksson Lodwijk föddes 1659, troligen i Lautakoski. Hans far hette Erik Nilsson Lodwijk och var nybyggare. Modern är okänd. Hindrik hade 4 bröder och en syster. Två av bröderna blev kvar i Lautakoski och systern Malin gifte sig med Henrik Pasu i Kukkula. Margareta Michelsdotters ursprung är osäkert, men hon ska ha någon anknytning till Parakka, det framkommer av protokollet nedan. Parakkaborna hade tydligen fiskerätt i "Wettasjerfi tresk". Nils Johansson Kejsare och hans son Johan, som hade sitt viste i närheten av Lintujärvi som ligger mellan Soutojärvi och Vettasjärvi, hamnade i en tvist om fisket. Vid tinget i Jukkasjärvi år 1721, ang. fisket i "Wettasjerfwi" fastslås att Keinosuando nybyggaren har rätt att fiska i sjön men att denna sjö icke betraktas som allmänning, men genom hustruns vägnar honom tillkommer vissa rättigheter. (Taborh bärgz) som nämns i domen är gamla namnet för Parakka.)

Hindrik Erikssons och Margaretas Michelsdotters barn.

Carl äldste sonen född:1693, gifte sig med Cherstin Michelsdotter Ullath, enda dottern till förste nybyggaren Michel Grelsson Ullath. Carl och Cherstin var gifta före 1714, det framgår av tingsprotokoll i Jukkasjärvi utfärdat den 8 feb 1714. Det var den olycksaliga björnjakten vid Ängesån mellan Keinosuando och Ullatti hösten 1713, som föranledde tinget. Cherstins bröder Jöns och Michel hade varit på björnjakt med Carl varvid Michel blev kvar i skogen. Efter flera dagars letande påträffades Michel död. Liket hade svåra skador bakom örat och låg vid deras gemensamma lägerplats. Carl och även Michel bror, Jöns misstänktes för brottet. Vid ett besök i Vettasjärvi hade Carl uttalat vissa hotelser mot Ullattifolket vilket rätten hörde honom om. Även Carls far blev misstänkt och påsattes handklovar. Efter långa och pressande förhör där även kyrkans folk deltog var det ingen som kunde fällas för gärningen.

Det här året, 1714, är Carl 21 år. Han och Cherstin flyttar från Keinosuando och skaffar sig ett hemman i Moskojärvi. De får ett barn tillsammans; Lars, vars vidare öden är okänt. År 1725 har Carl tagit sig till Tornefors. Det är påsktid och det är "Giästabud" hos Frans Serviö varvid under därpå följande natten, den ogifta Karin Johansdotter Suup blir gravid. Carl Hindriksson i Keinosuando utpekas som barnafadern.

1727 säljer Carl och Cherstin sitt hemman i Moskojärvi. Köpare är Carls bror, Hindrik Hindriksson för 150 daler kopparmynt. Vart Carl och Cherstin tar vägen, vet man inte. I Jukksjärvi församlings husförhörsbok fram till 1743 över Keinosuando, så finns de inte där. I förhörslängden 1758 finns familjen åter i Keinosuando. Hustrun Cherstin och sonen finns med, men Carl är död. Andra sonen Hindrik född 1700, gifter sig år 1723 med Susanna Johansdotter Spett fr. Svappavaara, född 1696. Som jag nämnde tidigare köpte Hindrik hemmanet i Moskojärvi av brodern Carl år 1727 för 150 daler kopparmynt. Hendrik och Susannas barn kom att bli Moskojärvibor. Dottern Brita, född 1702 ingår äktenskap med Henrik Henriksson Kyrö och flyttar till Vittangi. År 1705 föddes Marcus, som kom att stanna i Keinosuando. 23 år gammal, den 25 mars 1728, gifte

han sig med en flicka från Ullatti. Hon hette Brita Larsdotter, dotter till Lars Michelsson Ullath och Brita Joachimsdotter från Jokk (Kengis), således brorsdotter åt Carls hustru Cherstin. De kom att bosätta sig i Keinosuando. Till varje nybygge hörde en uppsättning nötkreatur. Marcus och Brita hade vid den här tiden 1 1/4 tunna utsäde för lerjord och kan föda 9 kor av myrängar och starrhö. De fick 5 barn, två söner som dog i späda ålder och tre flickor. Margatera född 1729 var äldst och i samband med giftermålet med Olof Olofsson Kemiläinen flyttade de till Lainio. Dottern Brita gifte sig med Henrik Olofsson Kyrö och flyttade från Keinosuando. Näst äldsta dottern Malin född 1730 gifte sig med drängen Per Persson Heinonen från Tarendö.

Året är 1740.

En enda familj finns i Keinosuando; Marcus, Brita och 3 minderåriga barn. Marcus far har varit död i 16 år; nu dör Marcus mor Margareta Michelsdotter, 90 år, och även Marcus, bara 35 år gammal. Brita blir ensam med barnen. Två år senare gifter hon om sig med Nils Olsson Kemiläinen från Lainio. Här måste inflikas att Brita omöjligt skulle ha klarat sig ensam i två år. Marcus bror Carl som ej var upptagen i husförhörslängden över Keinosuando fram till 1743, bör ha funnits i byn.

Per Persson anländer

Per var 13 år när hans far Per Pålsson Heinonen, Tarendö avlider endast 36 år gammal. Året var 1743. I nattvardsboken över Tarendö nr:22, 1744-48 upptas Pers mor Maria Persdotter, två farbröder, Carl och Nils Pålsson samt sönerna Pål och Per. Två år senare gifter hans mor om sig med Abraham Ersson Näsvis (Wijs). Per söker sig bort från Tarendö och någon gång mellan 1748-52 beger han sig till Keinosuando. Han tar anställning som dräng hos Brita Larsdotter och Nils Olsson Kemiläinen. Brita Larsdotter har 3 vuxna döttrar i ett tidigare äktenskap med nybyggaren Hindrik Erikssons son Marcus. Per ingick äktenskap med Britas och Marcus näst äldsta dotter Malin. Ur vigselboken år 1753: " Drängen Pär Pärsson ifrån Öfwer Torneå med pigan Malin Marcidotter från Keinosuando ".I förhörslängden för Gellivare år 1758-67 finns makarna Per och Malin antecknade som boende i Keinosuando. Barnaskaran växte snabbt med ett barn varje eller vartannat år. Malins far Marcus hade varit död i 16 år och barnen hade ännu inte fått ut fadersarvet. Marcus bror Hindrik Hindriksson i Moskojerf var utsedd som förmyndare men ej redovisat arvet. Det blev tingsak av det hela, och i Gellivare Tingrätt avgjordes ärendet i feb 1756. Malin och Per har 9 barn då hustrun avlider, troligen i samband med sonen Hans födelse år 1769.

År 1773 gifter sig Per på nytt, nu med Margit Jönsdotter 23 år, och dotter till Vettasjärvi nybyggaren Jonas Mattson Heiva och hans hustru Brita Persdotter. Ett år senare kommer åter en nybyggare till Keinosuando, nämligen Pers bror Nils med hustru och ett barn från Tärändö. De anlägger ett nybygge men redan samma år i december månad flyttar de tillbaka till Tarendö och istället övertas nybygget av Nils och Pers bror

Hans. Bröderna gör ett byte. Nils övertar hemmanet i Tärändö mot att Hans övertar nybygget i Keinosuando. Hans Persson och hustru Ingrid Ersdotter har 3 döttrar, Maria, Malin och Ablena. Äldsta dottern Maria gifter sig med Michel Larsson, son till lappen Lars Ifarsson Snikta i Harri Lobbel. Paret bor till en början i Keinosuando, troligen hos hennes föräldrar. I en handling daterad den 27 jan 1787, till "Kongl. Majt:s Befallningshavandes i Westerbottens Hövdingedöme", ansöker Hans Persson om att få överlåta sitt Krononybygge i Keinosuando till mågen Michel Larsson. Ansökan medgives och Michel och Maria anlägger ett hemman i ägora i nuvarande Markitta. Kvar i Keinosuando blir Per och Hans med familjer.

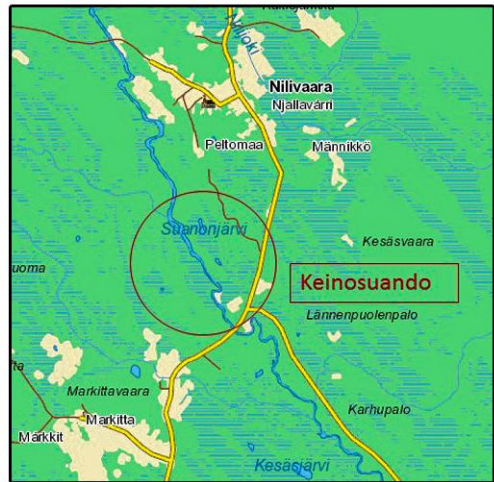
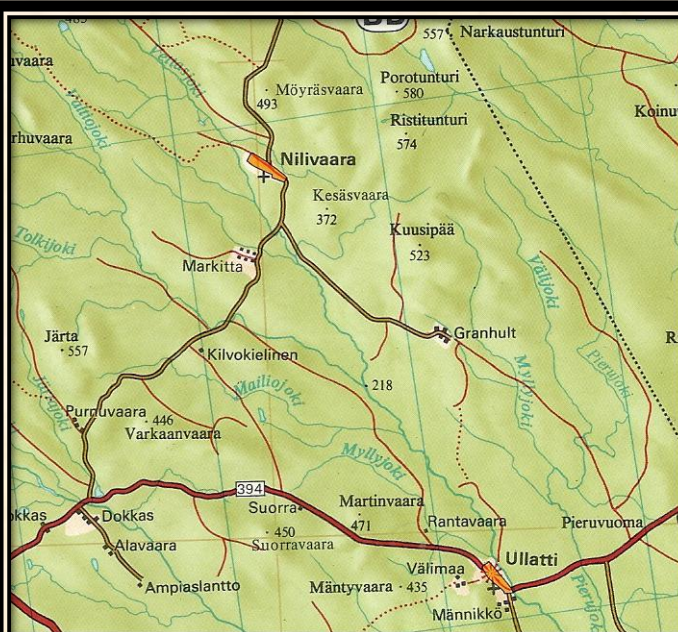
Utflyttningen

År 1801 avlider Hans hustru Ingrid Ersdotter 79 år. Året efter dör deras enda hemmavarande barn den blinda Ablina, 25 år gammal. Pers Perssons äldsta son Per är gift med Michel Larssons syster Margit och de har bosatt sig i Herkmyran. Hindrik och Marcus har flyttat till Vettasjärvi, Nils till Tärändö och Lars har gift sig i Käntöjärvi.

Nattvardsboken för år 1805 upptar 2 familjer i Keinosuando. Per Persson och sonen Hans Persson Keinström, som gift sig ifrån Tärändö med Greta Larsdotter. Per Perssons bror änklungen Hans har avlidit året före. I Markitta bor Michel Larsson med hustru Maria och 7 barn. Året efter dör Per Persson, far till 18 barn och 76 år gammal. Detta år (1806) säljer Michel Larsson hälften av sitt Krononybygge jämte hälften av hus och andra förmåner till Lars Larsson från Ullatti, för 83 Riksdaler och 16 Skillingar.

Markittas förste nybyggare Michel Larsson dör 1807 och året därpå hustrun Maria Hansdotter. De 6 barnen flyttar i från Markitta. Innan dess har Lars Larsson sänt iväg en skrivelse om syneförrättning av hans förvärvade hemman i Markitta. Efter flera års bortavaro återkommer år 1811, Pers och Margits son Erik Persson till Keinosuando. Han gifter sig med Catarina Eriksdotter från Tårasjerf och de bosätter sig i Eriks hemby. Under åren 1812-1821 bor 5 familjer samtidigt i Keinosuando. Bröderna Hans, Jonas, Erich, Mats och deras syster Cristina med familjer. Hos Jonas bor även deras mor, änkan Margit Jönsdotter. Omkring 1820 lämnar syskonen Persson Keinosuando och anlägger nybyggen i Markitta och Nilivaara. Han Persson Keinström flyttar till Nilivaara (Vanhainen), Cristina med familj till Nilivaara (Alatalo), Jonas med familj och mor till Markitta (Skol-området), Mats med familj till Markitta (Pirtti), och Erich med familj till Nilivaara som Torpare. Sonen Jonas med familj blir kvar i Keinosuando. Jonas dör 1829 och mågen Carl Calsson som varit inhyses anlägger ett nybygge i Markitta 1837.

Källa: T. Lehtipalo

Av en snäll medmänniska vilken uppmärksammat min hemsida och mina släktforskningar har jag fått angivet (kartan till höger) var Keinosuando nybygget skall ha legat.